

Németh Péter Mikola

„Elgondolni a semmit”

Dialógus Dr. habil. Bohár András (1961–2006) filozófussal
Heidegger: Platón Timaiosza, keretbeszélgetése alapján

*A semmi ágán ül szivem,
kis teste hangtalan vacog,
köréje gyűlnek szeliden
s nézik, nézik a csillagok.*

*(József Attila: Reménytelenül,
részlet)*

Előzmények. EXPANZIÓ XIII. Nemzetközi Kortárs Művészeti Találkozó >< „TÁLTOS + SÁMÁN” hívógondolatára 2001 nyarán, az „Ősvilági Palóc Pompejiin” Ipolytarnócon, ahol 23 millió évnél is idősebb földtörténeti korok ősmaradványain (Gyurtyánkő, Cápa fogak, Homokkő Baba, őslények megkövesedett lábanyoma stb.) Bohár András megérezve a hely kisugárzását időtlen elmélkedésbe kezdett épp habilitációjára készülve, favágás közben, Martin Heidegger: Einführung in die metaphysik / *Bevezetés a metafizikába* c. értekezése német nyelvű felolvasásával. Akcióját válaszként, magyar nyelven most megismétlem, illetve tovább gondolva mutatom be József Attila „A semmi ágán ül szivem” verssorából indítva, „Elgondolni a semmit” címmel a „Semmi, amit / egy élet erejével valóságnak nevezünk” versgondolatomig visszasejtesítve, eljuttatva a performanszot.

Helyszín. Miskolc (szülővárosom), a Színháztörténeti és Színészmúzeum pincéjének előtere, „az ember galériája” TPG. Csoport meghívására

XEROX(OK) c., Bohár András emlékére rendezett kiállítás megnyitója, ahol VISSZASEJTÉSÍT c. opusom szerepel, amelyet B. A. emlékére írtam, ott mutattam be az alábbiakban leírt performanszomat.

Időpont. 2013. március 21-én, csütörtöki nap, 17 óra után. Időtartama 10-15 perc.

Videoinstalláció. Németh Balázs Kristóf mozgóképművész mester szakos egyetemi hallgató – Eger, Eszterházy Károly Főiskola.

Technikai eszközök. (1.) projektor vagy tévékészülék + DVD-lejátszó, vagy VHS-lejátszókészülék + hangosítás (2 mikrofon állvánnyal) + hangbejátszást szolgáló kazettás vagy CD-lejátszós magnó;

(2.) fejsze + favágató tőke + 7 hasáb fa.

Forgatókönyv. Bohár András tizenkét évvel ezelőtt digitálisan rögzített Heidegger-akciója kép- és hanganyagának felidézése, bejátszása. A bejátszott performanszra adható lehetséges válaszok bemutatása, előadása oly módon, hogy az aktor szemben áll a vetített képpel, ins-

tallációval és tükörjáték formájában, elmélkedve mutatja be repetitív performanszát az alábbiak szerint:

(A.)

„A »Lét«, a létünk értelmezésére irányuló kérdést – was ist < zejn > Sein!? – előbb vagy utóbb mindenkinek fel kell tennie, itt, ezen a földön. Nekem szülővárosomban, Miskolcon, mindenképpen. Valójában nem tudjuk, hogy a »Lét« mit is jelent. De ha rákérdezzük: – was ist < zejn > Sein? –, már benne tartjuk magunkat az »ist« megértésében anélkül, hogy fogalmilag képesek lennénk rögzíteni azt, hogy mit is jelent. Ebben a helyzetben még azt a horizontot sem ismerjük, amely felől értelmét megragadhatnánk, pontosan rögzíthetnénk.”

„A semmi ágán ül szívem”

I.

(Platón: *Timaios*)

„...Végül harmadik fajta minden egyes esetben: χώρα, maga romlástól ment, helyet ad mindeneknek, amik csak keletkeznek, őhöz magához csak az érzékeléstől elvonatkoztatva, az okoskodásnak bizonyos fattyúhajtása segítségével lehet eljutni; s így alig lehet róla valami megbízható tudomásunk.”

II.

(Heidegger: *Bevezetés a metafizikába*)

„1. τὸ γιγνόμενον, a létesülőt;
2. τὸ ἐν ᾧ γίγνεται, azt, amiben a létesülő létesül, a médiumot, amelybe a létesülő beleképzí magát, amiből azután, miután létesült, kiáll; és

3. τὸ ὅθεν ἀφομοιούμενον, azt, ahonnan a létesülő a hasonulás mértékét

veszi, mert minden létesülő, ami valamivé válik, már előre példaképeként veszi azt, amivé válik.”

III.

(Heidegger: *Bevezetés a metafizikába*)

„Nem jelenthetné-e a χώρα a következőt: a minden különöstől magát elkülönítő, a kitérő, amely ily módon éppen valami mászt enged meg, valami másnak »csinál helyet!«

[Platz]?”

IV.

(Heidegger: *Utószó a „Mi a metafiziká?”-hoz*)

„[...] mint soha – és sehol sem létező, úgy lepleződik le, mint az önmagát minden létezőtől megkülönböztető, amit a létnek nevezünk.”

V.

Parmenidész 6. fr.

χρητὸ λέγειν τε νοεῖν τ' ἐὼν ἔμμεναι („Ami a kimondás és elgondolás [számára] létezik, annak lennie kell.”)

VI.

(Heidegger:

Mit hívunk gondolkodásnak?)

„A napnyugati gondolkodás számára mértékadó értelmezést ad Platón. Azt mondja, hogy a létező és a lét között fennáll a χωρισμός; ἡ χώρα a helyet jelenti. Platón azt kívánja mondani: a létező és a lét különböző helyeken van. A létező és a lét különböző módon van elhelyezve.

Amikor Platón így a χωρισμόστ, a létező és a lét különböző elhelyezését gondolja el, akkor a létező helyével szemben a lét egészen más helyére kérdez rá.”

VII.

(Heidegger: Az alap lényegéről)

A Semmi ama semmitő Nemje és a differencia e semmitő Nemje nem egyfajta, ám mégis egy és ugyanaz, éspedig annak az értelmében, ami a létező létének működésében [im Wesenden des Seins des Seienden] összetartozik.”

(B.)

„NAPLÖVŐ”

Közhelyes gondolataink réseiben,
mint születésnap virágok
a prés alatt:
favágás közben
– „Év az évre...” –
újjászületik képzeletünkben
az a „Semmi”, amit
egy élet erejével valóságnak
nevezünk reggelente
ha a Napba nézünk.

Vác, 2013. március 18.

